

Manuel Vetró. Monografia idei i twórczości

Wprowadzenie

Twórczość Manuela Vetró należy do tych zjawisk, które trudno opisać przy użyciu pojedynczej kategorii. Nie jest wyłącznie poezją. Nie jest wyłącznie prozą. Nie jest również wyłącznie filozofią. Wszystkie te obszary tworzą wspólną przestrzeń, w której rozwija się jeden zasadniczy projekt: poszukiwanie jedności zdolnej objąć rozdarcie ludzkiego istnienia.

Poezja jako źródło systemu

Najbardziej pierwotnym wymiarem twórczości Vetró pozostaje poezja. To właśnie w niej pojawiają się motywy, które później zostaną rozwinięte filozoficznie. Miłość, samotność, utrata, pragnienie, cielesność, wina i tęsknota nie są tutaj jedynie tematami literackimi. Są doświadczeniami granicznymi.

W tym sensie Vetró przypomina poetów metafizycznych. Jego wiersze nie zatrzymują się na emocji. Traktują emocję jako drogę do pytania o sens istnienia.

Selva Obscura jako mit inicjacyjny

„Selva Obscura” można odczytać jako literacki odpowiednik procesu opisywanego później przez Logossyntezę. Tytułowa ciemna puszcza przypomina zarówno Dantego, jak i nowoczesną literaturę egzystencjalną.

Bohater nie przechodzi zwykłej przygody. Przechodzi inicjację. Chaos nie jest przypadkiem. Staje się koniecznym etapem przemiany. Powieść ukazuje drogę przez rozdarcie ku możliwej integracji.

W tym sensie przypomina dzieła, w których podróż ma charakter duchowy i ontologiczny.

Od prawdy do Bytu

Najważniejsza ewolucja dokonuje się w Logossyntezie.

Lata 2015–2018 koncentrują się wokół prawdy. Człowiek jest istotą rozszczepioną,

oddzieloną od własnego sensu. Prawda jawi się jako możliwość reintegracji. Filozoficznie ten etap pozostaje bliski Kierkegaardowi, Franklowi, Heideggerowi i częściowo Lacanowi.

Rok 2025 przynosi przełom. W centrum pojawia się Byt. Powstaje ontologia relacji, paradoksu i Jedni. Człowiek zostaje wpisany w większą strukturę rzeczywistości.

To przejście od antropologii do ontologii jest jednym z najbardziej interesujących aspektów całego projektu.

Miłość jako centrum

Jeżeli istnieje jedno pojęcie łączące wszystkie etapy twórczości Vetró, jest nim miłość.

W poezji występuje jako doświadczenie.

W powieści jako droga.

W Logossyntezie jako zasada ontologiczna.

Miłość nie jest tutaj emocją. Jest jednością różnicy. Oznacza możliwość zachowania odrębności bez utraty wspólnoty.

Dlatego można powiedzieć, że cały projekt rozwija się od psychologii miłości do metafizyki miłości.

Porównanie z Dantem

Najbliższym literackim patronem wydaje się Dante.

Podobnie jak u autora „Boskiej Komedii”, podróż przez ciemność staje się warunkiem przemiany. Miłość posiada wymiar kosmiczny, a nie wyłącznie osobisty. Człowiek zostaje ukazany jako uczestnik większego porządku sensu.

Porównanie z Miłoszem

Z Miłoszem łączy Vetró przekonanie, że literatura nie może zrezygnować z pytań metafizycznych. Obaj traktują poezję jako narzędzie poznania. Różni ich jednak język. Miłosz pozostaje bardziej historyczny i kulturowy. Vetró jest bardziej ontologiczny.

Porównanie z Leśmianem

Leśmian i Vetró spotykają się w doświadczeniu granicy między bytem i niebytem. Obydwaj

próbują przekroczyć zwykłe rozumienie rzeczywistości. Jednak Leśmian czyni to poprzez mitopoetycką wyobraźnię, podczas gdy Vetró stopniowo buduje własny język filozoficzny.

Porównanie z Kierkegaardem i Heideggerem

Kierkegaard pozwala zrozumieć egzystencjalny wymiar pierwszej Logossyntezy. Heidegger pomaga zrozumieć przejście od pytania o człowieka do pytania o Byt.

Jednak Vetró nie zatrzymuje się na żadnym z nich. Próbuje połączyć problem autentyczności z ontologią relacji.

Porównanie z Lacanem

Najciekawszy spór zachodzi z Lacanem. Obaj rozpoczynają od doświadczenia rozszczepienia. Lacan uważa jednak brak za nieusuwalny. Vetró zakłada możliwość syntezy. W tym sensie jego projekt jest bardziej afirmatywny.

Porównanie z Plotynem

W późnej Logossyntezie coraz silniej obecny staje się Plotyn. Jednia przestaje być wyłącznie celem człowieka. Staje się strukturą rzeczywistości. Jednak w przeciwieństwie do Plotyna Vetró zachowuje znaczenie relacji i miłości.

Ocena końcowa

Najtrafniej byłoby określić Manuela Vetró jako twórcę jednego projektu antropologiczno-metafizycznego realizowanego równocześnie w poezji, prozie i filozofii.

Nie jest przede wszystkim poetą filozoficznym.

Nie jest przede wszystkim filozofem piszącym literaturę.

Jest autorem, który wykorzystuje literaturę i filozofię jako dwa języki opisu tej samej rzeczywistości.

Najważniejszym pytaniem całej jego twórczości pozostaje:

Czy rozdarcie jest ostateczną prawdą o człowieku, czy istnieje głębsza jedność zdolna objąć wszystkie przeciwieństwa?

Poezja odpowiada obrazem.

Powieść odpowiada opowieścią.

Logossynteza odpowiada metafizyką.

Razem tworzą one jeden z najbardziej spójnych autorskich projektów egzystencjalno-filozoficznych, jakie można odnaleźć w tej twórczości.